

Values in Terms of Education Secondary School Turkish Textbooks¹

Kemalettin DENİZ², Efecan KARAGÖL³

Received: 05 November 2018, Accepted: 06 December 2018

ABSTRACT

Values are aimed at educating individuals with character, moral and personality. Factors such as school, environment, media and social media play an active role in the education of values, the process by which values are transferred to the child. Schools have a large share in transferring the values of a society to children. For this reason, it is important to examine the textbooks prepared according to the curricula of the courses and the curriculums of the curriculum from the perspective of education of the values, in order to show what the value transfer is. The aim of the study is to determine the values in Turkish course and activity books. The research was planned as qualitative research and document analysis was used in the research. The study object of the study constitutes Turkish textbooks (5 books) used in the 5th and 6th grades in 2017-2018 academic year. Books were subjected to content analysis in order to reach finds. As a result of the research, 2015 Turkish Lessons (1-8 Grades) Curriculum, 2017 Turkish Curriculum (Primary and Secondary Schools 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8 Grades) and T.C. It has been determined that there is no system in the presentation of the values mentioned in the press conference titled "On the Renewal and Change in Curriculum Activities" dated 18.07.2017 of the Ministry of National Education and Training Board. There is no balance in the distribution of values in the course and activity books examined. When a lot of values are given to a few values, it is determined that some values have little or no values. Furthermore, it was determined that "Middle School Turkish Class 5 Classroom Book" is richer than other textbooks examined in terms of values. It is thought that the results of the research will contribute to the development of value education in Turkish textbooks.

Keywords: Value, Value Education, Secondary Turkish Course Book.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

The aim of this research is to determine the values in the Turkish course and activity books. "Teaching of Values" will be held in 2015 Turkish Language Teaching Program and 2017 Turkish Language Teaching Program (Primary and Secondary Schools 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8 Grades) is given. Examination of the course and workbooks prepared according to the mentioned programs in terms of education of values is important in terms of determining whether the targets stated in the programs are being attained. The new books to be prepared will also be able to see the current situation.

Methods

Research is planned as qualitative research. This research aims to analyze secondary school Turkish lessons and activity books in terms of value education, so document analysis was used in the research. Content analysis was conducted by reading Turkish textbooks (5 books) used in the 5th and 6th grades in 2017-2018 academic year.

¹ This article is an expanded version of the paper presented at the 3rd International Congress of Values Education held at Zonguldak Bülent Ecevit University on 5-6.04.2018.

² Assoc. Prof. Dr., Gazi University, Gazi Faculty of Education, kemalettindeniz@hotmail.com

³ Lecturer Dr., Zonguldak Bülent Ecevit University, Alaplı Vocational School, efecankaragol@gmail.com

Results

The "love" value is seen most in the "Middle School Turkish Class 5 Tutorial Book". This value is given in 31 different places, 18 of which are in effect and 13 of which are in the text. Book love 13, Anatolian love 4, nature love and human love 3, animal love 2, father love, flag love and Mustafa Kemal love once pass.

The most prevalent value in the "6th grade Turkish Course and Event Book (MEB Publications)" is "Friendship". "Friendship" values were found in 8 places, 6 of which were in texts and 2 were in texts.

A total of 12 different values have been reached in the "6th Grade Turkish Course and Event Book (MEB Publications)" under the subject "We and Our Values". 11 of these values are the values stated in the 2015 Turkish Language Teaching Program. 5 of the stated values are not included in the course and activity book. 68,75% of the values stated in the program were used. When the values are taken into account repeatedly, "6th grade Turkish Course and Event Book (MEB Publications)" has 25 values in the "We and Our Values".

The most valued value is "love" in the 6th grade Turkish Lesson and Event Book (Başak Publications) 's "Theme of Us and Our Values". In the 4 events, "love" values were determined in 8 places, 4 of them in texts. Child love 3, mother, friend, and tree love are determined in one place. There is no type of love value in 2 different places. This value follows the "friendship" value used in 7 different places. 4 in activities and 3 in texts.

Discussion and Conclusions

It is determined that there is no balance in the distribution of values in the 5th grade textbook of Middle School Turkish. This finding is similar to the findings of the research conducted by Gül (2017). The research conducted by Kaşkaya and Duran (2017) on the values of elementary school textbooks resulted in the most emphasized values in Turkish textbooks being "love", "benevolence", "patriotism", "sharing" and "respect". These results overlap with the findings of the research. Pilav and Erdoğan (2016) found that "love" and "national values" were most frequently included in the 5th grade Turkish textbooks. These results support the findings in the research.

There is no balance in the distribution of values in the course and activity books examined. When a lot of values are given to a few values, it is determined that some values have little or no values.

2015 Turkish Course (1-8th Grades) Curriculum, 2017 Turkish Curriculum (Elementary and Secondary Schools 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8 Grades) and T.C. Considering the values of the press conference titled "On Curriculum Renewal and Change Studies ..." dated 18.07.2017 of the Ministry of National Education Ministry of Education Board of Education, 87.5% of the values that should be in "Middle School Turkish Class 5 Coursebook" "6. Class Turkish Course and Event Book (MEB Publications) ", 68.75%," 6. Class Turkish Course and Event Book (Başak Publications) "found 56,25%. These results show that "Middle School Turkish Class 5 Tutorial Book" is richer in terms of values.

Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları¹

Kemalettin DENİZ², Efecan KARAGÖL³

Başvuru Tarihi: 05 Kasım 2018, **Kabul Tarihi:** 06 Aralık 2018

ÖZET

Değerler eğitimi, karakterli, ahlaklı ve kişilik sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Değerlerin çocuğa aktarılması süreci olan değerler eğitiminde, başta aile olmak üzere okul, çevre, medya ve sosyal medya gibi unsurlar etkin rol oynamaktadır. Bir toplumun değerlerini çocuklara aktarmada okullara büyük pay düşmektedir. Bu nedenle derslerin öğretim programları ve programa göre hazırlanan ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi, değer aktarımının ne durumda olduğunun ortaya konulması açısından önemlidir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, Türkçe ders ve etkinlik kitaplarındaki değerleri tespit etmektir. Araştırma nitel araştırma olarak planlanmış ve araştırmada doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesini 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında 5. ve 6. sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitapları (5 kitap) oluşturmaktadır. Bulgulara ulaşmak için kitaplar içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda, 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı, 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.07.2017 tarihli "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine..." başlıklı basın toplantısı dokümanında yer alan değerlerin sunulmasında bir sistem olmadığı belirlenmiştir. İncelenen ders ve etkinlik kitaplarında değerlerin dağılımında bir denge yoktur. Birkaç değere çok fazla yer verilirken bazı değerlere az yer verildiği hatta hiç yer verilmeyen değerler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca "Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı"nın değerler bakımından incelenen diğer ders kitaplarına göre daha zengin olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarının Türkçe ders kitaplarındaki değerler eğitiminin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Ortaokul Türkçe Ders Kitabı.

1. Giriş

Değerler eğitimi, karakterli, ahlaklı ve kişilik sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Değerlerin çocuğa aktarılması süreci olan değerler eğitiminde, başta aile olmak üzere okul, çevre, medya ve sosyal medya gibi unsurlar etkin rol oynamaktadır. Bir toplumun değerlerini çocuklara aktarmada okullara büyük pay düşmektedir. Bu nedenle derslerin öğretim programları ve programa göre hazırlanan ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi, değer aktarımının ne durumda olduğunun ortaya konulması açısından önemlidir.

Değer, "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (TDK)" olarak tanımlanmaktadır. Değerler, bireyin davranışlarına farklı boyutlarda rehberlik eden kıstaslardır. "İlk kez Znaniecki tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılan değer kavramı Latince 'değerli olmak' veya 'güçlü olmak' anlamına gelen 'valere' kökünden türemiştir. (Bilgin, 1995, s. 83)" Şen (2007, s. 5)'in belirttiği üzere "Değerler, toplumun sahip olduğu kültür içinde kalıplaşmış standartlardır. Toplumun bireyleri de bu standartlara göre hareket eder. Ancak bu standart değerlere uyma zorunluluğu kesin sınırlarla çizilmemiştir."

Değerlerin tasnifinde araştırmacılar farklı görüşler ileri sürmüşlerdir: Rokeach, değerleri temel değerler ve yardımcı-araç değerler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Schwartz, kişinin biyolojik bir organizma olarak ihtiyaçlarına, sosyal etkileşim içindeki zaruriyetlerine ve grubun hayatta kalması ve düzgün işleyebilmesi için gereksinimlerine göre bir tasnif yapmıştır (Gülden, 2014, s. 42). Her toplumun kendi değerleri vardır ve bu değerler, fertlerin içinde yaşadığı topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlamasında önemli rol oynamaktadır.

Karakterli, ahlaklı ve kişilik sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlayan değerler eğitiminde okul önemli bir yere sahiptir. Güven (2014, s. 508)'in belirttiği gibi "Toplumların sahip olduğu değerleri aktarma ve yaşatmada en temel görev eğitim kurumlarına düşmektedir. Bu nedenle ülkemizde son yıllarda değerler eğitimine özel olarak önem verilmeye başlanmıştır." Ayrıca iyi ve erdemli insan olmak, sağlam karakterli

¹ Bu makale, 5-6.04.2018 tarihinde Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesinde düzenlenen III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, kemalettindeniz@hotmail.com

³ Öğr. Gör. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Alaplı Meslek Yüksekokulu, efecankaragol@gmail.com

bireyler yetiştirmek her ailenin, okulun ve toplumun en önemli hedeflerinden biridir. Çünkü sağlam karakterlilik sadece bireyleri değil, toplumun da huzurlu ve mutlu olmasını sağlar. Bu hedefi gerçekleştirmek toplumsal kültür değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasına bağlıdır (Karatay, 2011, s. 1441).

“Değerler Eğitimi” konusuna 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı (TDÖP, 2015) ile 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)’nda (TDÖP, 2017) yer verilmektedir. TDÖP, 2015’te “Sınıf Düzeyine Göre Temalar ve Konu Örnekleri” tablosuna yer verilmiştir. Bu tabloda yer alan “Biz ve Değerlerimiz” temasının konu örnekleri şöyle sıralanmıştır: Aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri, dostluk, vefa, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük vb. (MEB, 2015: s.9). TDÖP, 2017’de “Temalar ve Konu Önerileri”ne yer verilmiştir. “Erdemler” tema başlığı altında yer alan konu örnekleri değerler olarak dikkat çekmektedir. Bu erdemler şöyle sıralanmıştır: ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb. (MEB, 2017a: s. 18). Ayrıca T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.07.2017 tarihli “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...” (BTD) başlıklı basın toplantısı dokümanında “Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar” başlığı altında bir tabloya yer verilmiştir:

Tablo 1

Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar (MEB, 2017b: s. 24)

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma...
dostluk	diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
öz denetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
sabır	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
saygı	alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
sevgi	aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
yardımseverlik	cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında 5 ve 6. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları belirtilen iki programa (TDÖP-2015, TDÖP-2016) göre hazırlanmıştır. Değerler eğitimine yönelik çok sayıda araştırma vardır. Ancak 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılından itibaren Türkçe derslerinde okutulan 5. ve 6. sınıf kitapları üzerinde değerler eğitimi açısından yapılmış herhangi bir çalışma tespit edilmemiştir. Bu yargıya “değerler eğitimi”, “Türkçe” ve “ders kitabı” anahtar kelimeleriyle “YÖK Tez Merkezi, Dergipark, ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanları”nda yapılan arama sonucunda ulaşılmıştır. Bu araştırmanın amacı, Türkçe ders ve etkinlik kitaplarındaki değerleri tespit etmektir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

1. “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda (MEB Yayınları) yer alan metin ve etkinliklerin değerler eğitimi açısından durumu nedir?
2. “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)” ile “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı”nda (MEB Yayınları) yer alan metin ve etkinliklerin değerler eğitimi açısından durumu nedir?
3. “İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Başak Yayınları)” ile “İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı”nda (Başak Yayınları) yer alan metin ve etkinliklerin değerler eğitimi açısından durumu nedir?

Belirtilen programlara göre hazırlanmış ders ve çalışma kitaplarının değerler eğitimi yönünden incelenmesi, programlarda belirtilen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını tespit etmek açısından önemlidir. Hazırlanacak yeni kitaplara da mevcut durumu görme imkânı verecektir. Araştırma, 5. ve 6. sınıflarda okutulan Türkçe ders ve etkinlik kitaplarıyla sınırlandırılmıştır. Araştırmaya;

- MEB Yayınları Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın tamamı,
- MEB Yayınları Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı'nın “Biz ve Değerlerimiz” teması
- MEB Yayınları Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı'nın “Biz ve Değerlerimiz” teması
- Başak Yayınları İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı'nın “Biz ve Değerlerimiz” teması
- Başak Yayınları İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı'nın “Biz ve Değerlerimiz” teması dâhil edilmiştir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma olarak planlanmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım, 1999: 10). Bu araştırma ortaokul Türkçe ders ve etkinlik kitaplarını değerler eğitimi açısından incelemeyi amaçladığından araştırmada doküman analizi kullanılmıştır.

2.2. İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini TDÖP, 2015 ve TDÖP, 2017'ye göre yazılmış beş kitap oluşturmaktadır:

1. Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)
2. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)
3. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı (MEB Yayınları)
4. İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Başak Yayınları)
5. İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı (Başak Yayınları)

Değerler eğitimi son yıllarda önem verilen bir konudur. YÖK Tez Tarama sayfasında “değerler eğitimi” anahtar kelimesiyle 28.03.2018 tarihinde yapılan aramada 132 teze ulaşılmıştır:

Tablo 2
“Değerler Eğitimi” Konulu Tezlerin Yıllara Göre Sayısı

Yıl	Tez Sayısı
1999	2
2007	2
2008	3
2009	2
2010	5
2011	7
2012	7

2013	18
2014	19
2015	27
2016	18
2017	22
Toplam	132

Tablo incelendiğinde 2010-2017’de tez sayısının 123 olduğu görülmektedir. Bu da “değerler eğitimi” konusunun 2010 yılından sonra önemli hâle geldiğini göstermektedir. 2010 yılından sonra yayımlanan Türkçe dersi programlarında (TDÖP, 2015 ve TDÖP, 2017) değerlere yer verilmiştir. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda değerler eğitimi ön plana çıkarılmamış, değer örneklerine yer verilmemiştir. TDÖP, 2015 ve TDÖP, 2017’de değerler eğitimine yönelik ayrıntı vardır.

TDÖP, 2015’te “Biz ve Değerlerimiz” temasında yer alması gereken değerlere yer verilmiştir. TDÖP, 2017’de “Öğretim Programında Değerler Eğitimi” başlığının yanı sıra “Erdemler” teması açıklanırken değerlere yer verilmiştir. TDÖP, 2015 ve TDÖP, 2017’de değerlere yer verildiği için bu programlara göre yazılmış 5 kitap (5. ve 6. sınıf Türkçe kitapları) incelenmiştir. 7. ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe kitapları 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre yazılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Belirtilen kitaplar okunarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde derin bir işleme tabi tutulur, kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Kavramlar, araştırmacıyı temalara götürür ve temalar sayesinde olgular daha iyi düzenlenebilir ve daha anlaşılır hâle getirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

BTD, 2017 ile programlarda (TDÖP-2015, TDÖP, 2017) belirtilen aşağıdaki değerler dikkate alınarak metin ve etkinlikler incelenmiştir:

Tablo 3

BTD, 2017, TDÖP, 2015 ve TDÖP, 2017’deki Değerler

No.	TDÖP, 2015	TDÖP, 2017	BTD, 2017
1.	Aile	Ahlak	Adalet
2.	Arkadaşlık	Alçak gönüllülük	Dostluk
3.	Büyüklerimiz	Azim	Dürüstlük
4.	Çalışkanlık	Cömertlik	Öz Denetim
5.	Dayanışma	Dayanışma	Sabır
6.	Dostluk	Dostluk	Saygı
7.	Dürüstlük	Dürüstlük	Sevgi
8.	İnsan İlişkileri	Güven	Sorumluluk
9.	Merhamet	İyilikseverlik	Vatanseverlik
10.	Paylaşma	Kardeşlik	Yardımseverlik
11.	Sadakat	Merhamet	-
12.	Saygı	Paylaşma	-
13.	Sevgi	Sabır	-
14.	Sözünde Durma	Sadakat	-
15.	Vefa	Saygı	-

16.	Yardımlaşma	Sevgi	-
17.	-	Sılayırahim	-
18.	-	Vefa	-
19.	-	Vicdanlı olmak	-
20.	-	Yardımseverlik	-
Toplam	16	20	10
Toplam Farklı Değer Sayısı	6	9	4

Verilen tabloda TDÖP, 2015, TDÖP, 2017 ve BTĐ, 2017'deki değerler yer almaktadır. İnceleme nesnesini oluşturan ders kitapları bu değerler dikkate alınarak incelenmiştir. BTĐ ve programlarda yer almayan ancak metin ve etkinliklerde bulunan başka değerler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Elde edilen değerler sayılarak tablolaştırılmış ve sıklığı çıkarılmıştır.

3. Bulgu ve Yorumlar

3.1. "Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)"ndaki Metin ve Etkinliklerde Değerler

Tablo 4

"Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)"ndaki Metin ve Etkinliklerde Değerler

Değerler	f
Adalet	1
Ahlak	-
Alçak Gönüllülük	5
Azim	2
Cömertlik	1
Dayanışma	8
Dostluk	8
Dürüstlük	-
Güven	3
İyilikseverlik	1
Kardeşlik	2
Merhamet	7
Öz denetim	6
Paylaşma	6
Sabır	6
Sadakat	2
Saygı	20
Sevgi	31
Sılayırahim	-
Sorumluluk	12
Vatanseverlik	24
Vefa	4

Vicdanlı olmak	3
Yardımseverlik	9
Toplam: 24 Değer	Toplam: 21 Değer

“Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda en çok “sevgi” değeri görülmektedir. 18’i etkinlikte 13’ü metinde olmak üzere 31 farklı yerde bu değere yer verilmiştir. Kitap sevgisi 13, Anadolu sevgisi 4, doğa sevgisi ve insan sevgisi 3, hayvan sevgisi 2, baba sevgisi, bayrak sevgisi ve Mustafa Kemal sevgisi birer kez geçmektedir. 3 yerde sevginin türü belirtilmemiştir.

“Sevgi” değerini 24 farklı yerde geçen “vatanseverlik” değeri takip etmektedir. 18’i etkinlikte 6’sı metinde olmak üzere kitapta “vatanseverlik” değerinin dağılımı yapılmıştır. “ahlak”, “dürüstlük” ve “sılayırahim” değerlerinin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin ve etkinliklerde yer almaması dikkat çekici bir bulgudur. “adalet”, “cömertlik” ve “iyilikseverlik” değerleri birer kez olmak üzere en az yer verilen değerlerdir. “alçak gönüllülük” 5, “azim”, “kardeşlik” ve “sadakat” ikişer, “dayanışma” ve “dostluk” sekizer, “güven” ve “vicdanlı olmak” üçer, “merhamet” 7, “öz denetim”, “paylaşma” ve “sabır” altışar, “saygı” 20, “sorumluluk” 12, “vefa” 4 ve “yardımseverlik” 9 farklı yerde tespit edilen değerlerdir. İnsana saygı 16, İstiklal Marşı’na ve Atatürk’e saygı 1 bir yerde geçmektedir. 2 farklı yerde saygının türü belirtilmemiştir. Vatana karşı sorumluluk 5, aileye sorumluluk 3, dine, yönetilenlere, arkadaşına ve Türkçeye karşı sorumluluk birer kez geçmektedir.

Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda değerlerin dağılımında bir denge olmadığı saptanmıştır. Bu bulgu Gül (2017) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla benzerlik arz etmektedir. Kaşkaya ve Duran (2017) tarafından ilkökul ders kitaplarındaki değerlere ilişkin yapılan araştırmada Türkçe ders kitaplarında en çok vurgulanan değerlerin “sevgi”, “yardımseverlik”, “vatanseverlik”, “paylaşma” ve “saygı” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Pilav ve Erdoğan (2016), 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok “sevgi” ve “ulusal değerlere” yer verildiğini tespit etmiştir. Bu sonuçlar araştırmadaki bulguları desteklemektedir.

Tablo 5

“Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)”ndaki Metin ve Etkinliklerde Yer Alan Diğer Değerler

Diğer Değerler	f
Bağımsızlık	5
Barış	1
Bilimsellik	15
Çalışkanlık	7
Duyarlılık	7
Özgürlük	4
Tasarruf	3
Toplam	7 Değer

“Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda BTĐ, 2017 ile TDÖP, 2017’de yer almayan 7 farklı değer görülmüştür. Bu değerlerden en çok görüleni “bilimsellik” tir. “Bilimsellik” 15 farklı yerde tespit edilmiştir. Bu değeri yedişer yerde görülen “çalışkanlık” ve “duyarlılık” takip etmektedir. “Bağımsızlık” 5, “özgürlük” 4, “tasarruf” 3, “barış” 1 yerde görülmektedir.

“5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda BTĐ, 2017 ile TDÖP, 2017’de geçen 21 farklı değere yer verilmiştir. Ayrıca 7 farklı değer tespit edilmiştir. Değerler tekrarlarıyla dikkate alındığında “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda toplam 203 değer vardır. BTĐ, 2017 ile TDÖP, 2017’de toplam 24 farklı değere yer verilmiştir. “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı”nda bu değerlerin 21’inin kullanılması, %87,5 oranında değerlerin işlendiğini göstermektedir.

3.2. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları) ile “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı (MEB Yayınları)”nda Yer Alan Metin ve Etkinliklerdeki Değerler

Tablo 6

Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları) ile “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı (MEB Yayınları)”nda Yer Alan Metin ve Etkinliklerdeki Değerler

TDÖP, 2015’te “Biz ve Değerlerimiz” Temasında Yer Alan Konu Örnekleri	f
Aile	2
Arkadaşlık	1
Büyüklerimiz	2
Çalışkanlık	1
Dayanışma	1
Dostluk	8
Dürüstlük	1
İnsan İlişkileri	1
Merhamet	-
Paylaşma	-
Sadakat	-
Saygı	1
Sevgi	4
Sözünde Durma	-
Vefa	-
Yardımlaşma	2
Toplam:16 Değer	Toplam: 11 Değer

6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)’nın “Biz ve Değerlerimiz Teması”nda en çok yer verilen değer “dostluk” tur. 6’sı etkinliklerde 2’si metinlerde olmak üzere 8 yerde “dostluk” değeri tespit edilmiştir. Bu değeri 4 farklı yerde kullanılan “sevgi” değeri takip etmektedir. 2’si metinde 2’si etkinliklerde olmak üzere dağılım gösterdiği belirlenmiştir. 3 yerde insan sevgisi olarak kullanılan sevgi değerinin 1 yerde türü belirtilmemiştir. Bu sonuçlar; Fırat ve Mocan (2014) ile Şen (2008) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada dikkat çeken bulgulardan biri de TDÖP, 2015’in “Sınıf Düzeyine Göre Temalar ve Konu Örnekleri” tablosunda yer alan “merhamet”, “paylaşma”, “sadakat”, “sözünde durma” ve “vefa” değerlerine 6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)’nda hiç yer verilmemesidir.

“arkadaşlık”, “çalışkanlık”, “dayanışma”, “dürüstlük”, “insan ilişkileri” ve “saygı” değerlerine birer kez yer verilmiştir. 6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)’nın “Biz ve Değerlerimiz” temasında görülen diğer değer sayısı 1’dir. “Hoşgörü” değeri “Biz ve Değerlerimiz” temasında bir etkinlikte yer almaktadır.

6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)’nın “Biz ve Değerlerimiz Teması”nda toplam 12 farklı değere ulaşılmıştır. Bu değerlerin 11’i TDÖP, 2015’te belirtilen değerlerdir. Belirtilen değerlerin 5’ine ders ve etkinlik kitabında yer verilmemiştir. %68,75 oranında programda belirtilen değerlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Değerler tekrarlarıyla dikkate alındığında 6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları) “Biz ve Değerlerimiz” temasında 25 değer vardır.

3.3. “İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Başak Yayınları)” ile “İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı (Başak Yayınları)”nda Yer Alan Metin ve Etkinliklerdeki Değerler

Tablo 7

“İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Başak Yayınları)” ile “İlköğretim Türkçe 6. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı (Başak Yayınları)”nda Yer Alan Metin ve Etkinliklerdeki Değerler

TDÖP, 2015’te “Biz ve Değerlerimiz” Temasında Yer Alan Konu Örnekleri	f
Aile	2
Arkadaşlık	2
Büyüklerimiz	3
Çalışkanlık	1
Dayanışma	-
Dostluk	7
Dürüstlük	-
İnsan İlişkileri	3
Merhamet	-
Paylaşma	-
Sadakat	-
Saygı	4
Sevgi	8
Sözünde Durma	-
Vefa	2
Yardımlaşma	-
Toplam: 16 Değer	Toplam: 9 Değer

6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (Başak Yayınları)’nın “Biz ve Değerlerimiz Teması”nda en çok yer verilen değer “sevgi” dir. 4’ü etkinliklerde 4’ü de metinlerde olmak üzere 8 yerde “sevgi” değeri tespit edilmiştir. Çocuk sevgisi 3, anne, arkadaş ve ağaç sevgisi birer yerde belirlenmiştir. 2 farklı yerde sevgi değerinin türü yoktur. Bu değeri 7 farklı yerde kullanılan “dostluk” değeri takip etmektedir. 4’ü etkinliklerde 3’ü de metinlerde olmak üzere dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

“dayanışma”, “dürüstlük”, “merhamet”, “paylaşma”, “sadakat”, “sözünde durma” ve “yardımlaşma” değerleri, TDÖP, 2015’in “Sınıf Düzeyine Göre Temalar ve Konu Örnekleri” tablosunda yer almasına rağmen ders ve etkinlik kitabında işlenmemiştir. Padem ve Aktan (2014) tarafından yapılan araştırmada “merhamet” ve “sadakat” değerlerinin en az yer verilen değerlerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum araştırmanın bulgularıyla paraleldir.

TDÖP, 2015’in “Sınıf Düzeyine Göre Temalar ve Konu Örnekleri” tablosunda yer almayan değerlerden “fedakârlık” değeri bir metinde yer almaktadır.

6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (Başak Yayınları)’nda toplam 10 değer vardır. Değerler tekrarlarıyla dikkate alındığında 6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (Başak Yayınları)’nın “Biz ve Değerlerimiz” temasında toplam 32 değer olduğu tespit edilmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

“Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda 203 değer vardır. Bu değerlerin 153’ü etkinliklerde 50’si metinlerde yer almaktadır. “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda etkinliklerin metinlerden daha çok değer taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

“6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)” “Biz ve Değerlerimiz” temasında 24 değer belirlenmiştir. Bu değerlerin 19’u etkinliklerde 5’i metinlerde yer almaktadır. “6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)”nda etkinliklerin metinlerden daha çok değer taşıdığı saptanmıştır.

“6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (Başak Yayınları)”nda 17’si etkinliklerde 15’i metinlerde olmak üzere 32 değere ulaşılmıştır. “6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (Başak Yayınları)”ndaki değerler, diğer kitaplara göre metin ve etkinliklerde daha dengeli dağılım göstermektedir.

İncelenen ders ve etkinlik kitaplarında değerlerin dağılımında bir denge yoktur. Birkaç değere çok fazla yer verilirken bazı değerlere az yer verildiği hatta hiç yer verilmeyen değerler olduğu tespit edilmiştir.

Kitapların bağlı olduğu BTĐ, 2107, TDÖP, 2015 ve TDÖP, 2017’deki değerler dikkate alındığında “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda olması gereken değerlerin %87,5’i, “6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)”nda %68,75’i, “6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (Başak Yayınları)”nda %56,25’i yer bulmuştur. Bu sonuçlar “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nın değerler bakımından daha zengin olduğunu göstermektedir.

“Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı” ile “6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (Başak Yayınları)”nda en çok “sevgi” değerine yer verildiği belirlenmiştir. “6. Sınıf Türkçe Ders ve Etkinlik Kitabı (MEB Yayınları)”nda ise en çok “dostluk” değerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- Programda ve resmî açıklamalarda belirtilen değerlerin temalara dağılımı dengeli yapılmalıdır.
- Değerlerin metin ve etkinliklere dağılımında bir denge olmalıdır.
- Öğrencilere kazandırılacak değerler yaşlara göre önceden belirlenmeli ve bu planlamadaki değerlere göre metinler bulunmalı, etkinlikler hazırlanmalıdır.

Kaynaklar

- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Bozkurt, B. Ü. & Canlı, S. (2017). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Başak Yayınları: Ankara.
- Bozkurt, B. Ü. & Canlı, S. (2017). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf öğrenci çalışma kitabı*. Başak Yayınları: Ankara.
- Fırat, H. & Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183, 25-49.
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78.
- Gülden, B. (2014). *Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanları ve hikâyelerinde yer alan değerler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Haykır, H. A., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R. & Üstün E. (2017). *Ortaokul Türkçe 5 ders kitabı*. MEB Yayınları: Ankara.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6(19, 2011, 1439-1454.
- Kaşkaya, A. ve Duran, T. (2017). İlkokul ders kitaplarının değer aktarımı açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 417-441.
- MEB ilköğretim Türkçe 6-8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu (2006), 23.04.2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>’den erişildi.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2017b). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. 20.03.2018 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf’den erişildi.
- MEB Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı (2015). 02.05.2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>’den erişildi.
- MEB Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). (2017a). 29.08.2017 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=222> sayfasından erişilmiştir.
- Padem, S. & Aktan, O. (2014). İlköğretim 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerlerin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 5-24.
- Pilav, S. & Erdoğan Ş. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 210, 351-371
- Sümer, F. K., Muştı, G. & Şengül S. (2017). *Ortaokul Türkçe 6 ders kitabı*. MEB Yayınları: Ankara.
- Sümer, F. K., Muştı, G. & Şengül S. (2017). *Ortaokul Türkçe 6 öğrenci çalışma kitabı*. MEB Yayınları, Ankara.

- Şen Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletmiş değerler açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5).
- Şen, Ü. (2007). *Millî eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b8efa3939f863.15292979